

Februari 2018

CO2 staat nauwelijks op de financiële agenda

Onderzoek naar de rol van de financieel professional bij het CO2-beleid van organisaties in Nederland en zijn visie hierop



CO₂

Accountants
in business

NBA

Voor meer informatie kunt u terecht bij:

NBA: drs. Lucas Geusebroek en mr. drs. Erik Kolthof; telefoon: 020 301 03 01

iGOR: dr. Teye Marra en dr. Kees van Veen; telefoon: 050 363 38 66

De NBA en iGOR hebben zich ten doel gesteld om voor een zo betrouwbaar mogelijke uitgave te zorgen. Niettemin is noch de NBA noch iGOR aansprakelijk voor onjuistheden die onverhoopt in deze uitgave voorkomen

© NBA en iGOR. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van NBA of iGOR

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	4
Hoofdstuk 1. Inleiding	7
Hoofdstuk 2. Financieel professionals en hun organisatie	9
Hoofdstuk 3. CO2-beleid binnen organisaties	15
Hoofdstuk 4. Visie en mening van de financieel professional	23
Hoofdstuk 5. Samenvatting en aanbevelingen	29
Hoofdstuk 6. Onderzoeksmethodologie en -verantwoording	33

Managementsamenvatting en aanbevelingen

CO2 staat nauwelijks op de financiële agenda

De ledengroep Accountants in business van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants en de Rijksuniversiteit Groningen hebben onderzoek gedaan naar de rol van de financieel professional in CO2-reductie.¹ Aanleiding voor het onderzoek is het uitgangspunt dat de financieel professional de spil vormt in het verzamelen van financiële en niet-financiële bedrijfsvoeringsinformatie. Hij bevindt zich hiermee bij uitstek in de positie om CO2-uitstoot te meten, rapporteren en eventueel een aanjagende rol te nemen bij reductiedoelstellingen.

CO2-uitstoot is een concreet en urgent probleem. De Nederlandse overheid heeft zich gecommitteerd aan de klimaatafspraken van Parijs. Onderdeel van de afspraken is dat de uitstoot van CO2 in 2020 25% lager is dan in 1990. Dit doel lijkt niet gehaald te worden.²

Daarnaast komt concreet CO2-reductiebeleid vanuit de overheid, gezien de klimaatafspraken van Parijs, snel op de financieel professional af.³

De belangrijkste conclusies uit het onderzoek zijn:

1. De vormgeving van CO2-beleid is bij de meerderheid van Nederlandse organisaties (nog) niet geïntegreerd in de bedrijfsvoering en dus geen speerpunt, vooral niet bij midden- en kleinbedrijf. Bovendien vindt de vormgeving van beleid met name plaats op het hoogste bestuursniveau.

De helft van de deelnemende respondenten geeft aan dat CO2-reductie onderdeel vormt van de missie en strategie van de organisatie. Slechts bij 28% wordt de uitstoot ook daadwerkelijk gemeten, vooral bij (zeer) grote organisaties. De belangrijkste redenen voor het CO2-beleid zijn 1) milieuprestaties, 2) maatschappelijke reputatie en 3) economische prestaties.

2. De CO2-rapportage verloopt weinig gestandaardiseerd en voldoet meestal niet aan internationale normen.

Voor zover CO2-uitstoot wordt gemeten zijn de rapportages weinig gedetailleerd en gestandaardiseerd. Organisaties die intern rapporteren doen dit ook extern. Slechts 7 van de 51 organisaties voldoen aan de internationale normen van het Greenhouse Gas (GHG) Protocol. Dit protocol is een internationale standaard die organisaties een handreiking biedt bij de rapportering van broeikasgasemissies.

1 We gebruiken de termen CO2 en andere broeikasgassen door elkaar.

2 Zie bijvoorbeeld <https://www.duurzaamnieuws.nl/nederland-gaat-doel-voor-co2-reductie-niet-halen/> en <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/08/07/onze-afspraken-voor-co2-reductie-haalt-12421734-a1569209>

3 Zie <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2016/12/07/kabinet-schetst-route-naar-co2-arme-energievoorziening>

3. Een minderheid van de financieel professionals is actief betrokken bij CO2-beleid, maar een ruime meerderheid is van mening dat dit wel het geval zou moeten zijn.

82% van de financieel professionals die de vragenlijst hebben ingevuld, is van mening dat zij een rol zouden moeten spelen bij CO2-beleid. Momenteel is slechts 8% in zeer grote mate betrokken en 44% helemaal niet.

4. Concrete CO2-doelstellingen en wettelijke maatregelen worden als belangrijk gezien om de broeikasgasreductie binnen organisaties te stimuleren.

Om CO2-reductie in de naaste toekomst te versnellen is het volgens respondenten in de eerste plaats noodzakelijk (meer) concrete doelstellingen binnen de organisatie te formuleren. Wettelijke maatregelen worden hierbij belangrijk geacht. Zeer weinig organisaties maken gebruik van een interne CO2-prijs en een overgrote meerderheid verwacht niet dat dit binnen een termijn van 3 jaar zal veranderen.

5. Financieel professionals wensen meer betrokken te zijn bij het CO2-beleid. Hiervoor moet er aandacht worden besteed aan CO2-beleid in de opleiding van de financieel professional.

Het kennisniveau van de financieel professional op het gebied van CO2-beleid is beperkt. Dat zou een reden kunnen zijn van de lage betrokkenheid van de financieel professional bij CO2-beleid, zoals vastgesteld in dit onderzoek. Het kan ook een gevolg zijn. De eigen rol zou vooral verstevigd kunnen worden door toename van kennis en bewustzijn over CO2 in de organisatie.

Om CO2-reductie sterker op de financiële agenda te krijgen bevelen wij de volgende stappen aan:

- A. Meer organisaties dienen zich sterk te maken voor CO2-reductie door het formuleren van concrete CO2-doelstellingen binnen de eigen organisatie.

Om een stap voorwaarts te zetten, ligt het voor de hand dat alle grote, maar ook meer middelgrote en kleine organisaties een uitgewerkt broeikasgasbeleid ontwikkelen en dat omzetten in concrete metingen en gerichte doelstellingen. Ook is het van belang dit volgens de bestaande internationale standaarden te doen, zoals het Greenhouse Gas Protocol. Financieel professionals zijn bij uitstek in de positie om dit in te richten.

- B. Bevorder kennis van meetmethoden en broeikasgasinstrumenten door middel van opleiding en training van financieel professionals.

Het huidige kennisniveau en de bestaande managementinformatiesystemen sluiten onvoldoende aan op de registratie en rapportage inzake CO2. Deze kennis moet toegevoegd worden in de initiële opleidingen voor financieel professionals, maar ook in permanente educatie. Op afzienbare termijn zal gedegen kennis de kosten van het opzetten van CO2-registratie systemen verlagen omdat het tot de standaardkennis en -vaardigheden behoort.

- C. Maak CO2-registratie een vrijwillige of verplichte standaard.

Het in kaart brengen van broeikasgasemissies per organisatie kan sterk vereenvoudigd en goedkoper worden als organisaties grootschalig deelnemen aan CO2-registratie en extern rapporteren. Het invoeren van, vaak kleine, administratieve indicatoren is relatief eenvoudig te realiseren door bijvoorbeeld CO2-uitstoot te melden op facturen. Veel energiemaatschappijen doen dit al. Een verder strekkende optie is de CO2-rapportage te verankeren in inkoopvoorwaarden. Tot slot kan de wetgever ervoor kiezen om CO2-rapportage (bijvoorbeeld volgens het Greenhouse Gas Protocol) verplicht te stellen als onderdeel van de jaarrekening.

1 | Inleiding

Maatschappelijke en bedrijfseconomische noodzaak CO₂-reductie

Sinds de industriële revolutie is de uitstoot van broeikasgassen enorm toegenomen, met een stijgende gemiddelde temperatuur tot gevolg. Om deze wereldwijde uitstoot gezamenlijk aan te pakken, zijn door de Verenigde Naties in 2015 de 17 Sustainable Development Goals vastgesteld welke door een groot aantal landen zijn onderschreven. Goal 13 luidt: 'Take urgent action to combat climate change and its impacts'. Eind 2015 werd in dit kader de 'Paris Agreement on climate change' gesloten waarmee een groot aantal landen zich achter de doelstelling schaarde. Nadat voldoende landen het verdrag hadden geratificeerd, trad het op 4 november 2016 in werking.

Ook Nederland heeft zijn verantwoordelijkheid genomen en dit akkoord ondertekend. Maar zoals het Planbureau voor de Leefomgeving reeds concludeerde: het klimaatakkoord vergt ingrijpend beleid. 'Dat kan met energiezuinige processen, meer hernieuwbare energie en minder aardgas, emissievrij vervoer, groene brandstoffen, en afvang en opslag van CO₂. Dit zijn veelal nieuwe technieken, waarbij ook nieuwe infrastructuur, aangepaste regels, andere organisaties en soms zelfs andere gewoonten nodig zijn'⁴.

“Tra il dire e il fare c'è di mezzo il mare”

Ofwel, tussen zeggen en doen, bevindt zich de zee. Plannen maken is mooi, maar de vraag is vervolgens hoe wordt bewaakt dat de ambitieuze doelstellingen uit het 'Parijsakkoord' worden gerealiseerd? Via diverse beleidsinstrumenten zijn reeds eerste pogingen gedaan om de emissie te verlagen. Zo bestaat sinds 2005 een emissiehandel (het 'EU emissions trading system' ofwel EU ETS) waarbij grootverbruikers van fossiele brandstoffen hun rechten op uitstoot kunnen verhandelen. Het systeem dekt ongeveer 45% van de Nederlandse emissie, maar is niet onomstreden en lijkt moeilijk te opereren. Belangrijker is dat het systeem voornamelijk wordt gedragen door ongeveer 450 ondernemingen die grootschalige uitstoot realiseren⁵. Het aantal organisaties dat niet bij deze emissiehandel is aangesloten is vele malen groter en hun gezamenlijke uitstoot is ook substantieel te noemen. Dat er nog veel werk ligt voor vrijwel alle organisaties blijkt ook uit de volgende twee recente publicaties. Zo meldt KPMG in haar 2-jaarlijkse onderzoek uit oktober 2017 dat grote bedrijven geen inzicht geven in de financiële risico's van klimaatverandering. Dit terwijl diverse natuurrampen nu al pijnlijk laten zien hoe groot de gevolgen van klimaatverandering kunnen zijn voor de uiteindelijke prestatie en de waarde van ondernemingen.⁶

Ook hebben eind 2017 twaalf Nederlandse financiële instellingen - the Platform for Carbon Accounting Financials (PCAF) - afgesproken om gezamenlijk open source methoden te ontwikkelen om de CO₂-uitstoot van hun investeringen en leningen te meten.⁷ Een dergelijke maatstaf kan worden gebruikt om CO₂-prestaties beter te kunnen incorporeren in de beleggingsbeslissing.

⁴ Zie ook website Planbureau voor de Leefomgeving, <http://www.pbl.nl/nieuws/nieuwsberichten/2016/klimaatakkoord-parijs-vergt-ingrijpend-beleid-in-nederland>

⁵ <http://www.clo.nl/indicatoren/nl0584-ets-emissies-kooldioxide>

⁶ Zie KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017: <https://home.kpmg.com/nl/nl/home/media/press-releases/2017/10/kpmg-bedrijven-geven-geen-inzicht-in-financiële-risicos-klimaatverandering.html>

⁷ Zie PCAF: <http://carbonaccountingfinancials.com/>

Recent, januari 2018, heeft de stad New York de vijf grootste olieproducenten in de wereld, waaronder Shell, aangeklaagd vanwege hun bijdrage aan de klimaatverandering. De vermeende schade die dat de stad heeft berokkend wil New York verhalen op deze partijen. Daarnaast heeft zij aangegeven om haar beleggingen in de olie- en gasindustrie te heralloceren⁸.

Deze voorbeelden geven aan dat CO₂-uitstoot ook steeds meer impact gaat krijgen op de bedrijfseconomische continuïteit van organisaties.

Hoofdvraag en doel van het onderzoek

Het doel van dit explorerende onderzoek is om in kaart te brengen:

1. In welke mate CO₂-doelstellingen in Nederlandse organisaties een rol spelen in de bedrijfsvoering;
2. Welke CO₂-gerelateerde informatie binnen organisaties daadwerkelijk wordt gegenereerd en hoe deze wordt gebruikt;
3. Welke rol de financieel professional hierbij speelt;
4. De mate waarin deze rol van de financieel professional in dit opzicht aan het veranderen is.

Het onderzoek is uitgevoerd onder financieel professionals, zoals Accountants in Business die als zodanig staan ingeschreven bij de NBA (ongeveer 9.200 leden) en onder andere geïnteresseerde financieel professionals.

Theoretisch kader/literatuurbedding

Op het gebied van broeikasgasemissies bestaan technieken en rekenregels om de feitelijke uitstoot te bepalen en bestaat reeds geruime tijd een eenvoudig raamwerk om de gemeten emissies met het oog op registratie en verslaggeving te rubriceren: het Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol). Dit protocol is een internationale standaard die organisaties een handreiking biedt bij de rapportering van broeikasgasemissies. In dit protocol wordt gewerkt met 'scopes':

- Scope 1 betreft directe uitstoot;
- Scope 2 is de uitstoot die wordt veroorzaakt door elektriciteitsverbruik;
- Scope 3 is de uitstoot die wordt veroorzaakt door de inkoop van grondstoffen en diensten.

Door op deze wijze te rapporteren, worden dubbeltellingen op macroniveau voorkomen. Gezien de ontwikkelingen op het terrein van deze administratieve technieken is het dus in mindere mate de vraag hoe organisaties het doen, maar vooral hoe ver zij reeds gevorderd zijn. In het onderzoek wordt in kaart gebracht welke activiteiten de organisatie onderneemt⁹. Daartoe is een fasemodel ontwikkeld door iGOR dat in kaart brengt waar ondernemingen staan en dat vervolgens is voorgelegd aan de leden van de NBA (AIB) en andere financieel professionals.

Het fasemodel kent twee aspecten. Ten eerste wordt gekeken naar de wijze en het niveau waarop intern wordt gerapporteerd over broeikasgasemissies. Daarnaast gaan we in op gedrag door te bekijken in welke mate deze rapportages daadwerkelijk worden gebruikt en wat de consequenties daarvan zijn. Daarbij is gebruik gemaakt van de bestaande literatuur en internationale raamwerken zoals:

- Het vaststellen van het niveau van de activiteiten (OECD Richtlijnen, UN Global Compact).
- Implementatie van gewenste gedrag (ISO 26000, AA1000).
- Transparantie omtrent het gedrag en de prestaties (GRI G4, <IR>, SASB Guidelines, GHG Protocol).
- Assurance bij de verstrekte informatie (NV COS 3000 en 3810).

Eenzijds wordt dus in kaart gebracht in welke fase de organisatie zich bevindt en welke methoden zij hanteert. Daarnaast zijn aan de financieel professionals vragen voorgelegd, waaruit blijkt welke functies en rollen zij binnen de organisatie hebben en wat binnen deze functies en rollen de taken zijn bij het sturen op broeikasgasemissies en de verslaggeving daarover. In aansluiting daarop wordt hen gevraagd wat zijn/haar eigen taakopvatting is ten aanzien van de beheersing van de broeikasgasemissies van de organisatie. Op deze wijze wordt het beeld van de stand van zaken aangevuld met een gedegen inzicht in de wijze waarop klimaatdoelstellingen zijn geïntegreerd in de eigen organisatie en ontstaat een beeld van de ambities en mogelijkheden van de respondenten. Tot slot is het middel, (dataverzameling via een enquête), ook een instrument om de financieel professional meer bewust te maken van de mogelijkheden op dit terrein en de snelle ontwikkelingen ervan.

⁸ Zie bijvoorbeeld De Volkskrant van 12 januari 2018, p. 12.

⁹ Daarbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat een onderneming valt onder de regelgeving ten aanzien van EU ETS (verplichte emissiehandel).

2 | Financieel professionals en hun organisaties

Kenmerken van de respondenten

In tabel 1 zijn de kenmerken van de respondenten weergegeven.

Tabel 1: Kenmerken van de respondenten

Kenmerk respondenten	Omschrijving	Gemiddelde	Standaard-deviatie	N
Leeftijd	in Jaren	45,32	13,98	187
Geslacht	0=vrouw, 1=man	0,85	0,36	187
Opleidingsniveau RA/AA	0=niet, 1=wel	0,53	0,50	187
Opleidingsniveau RC/EMFC	0=niet, 1=wel	0,11	0,31	187
Aantal bestuurslagen tussen respondent en het hoogste bestuursniveau	geen (0) tot 5 of meer lagen (5)	1,19	1,24	185
Jaren werkzaam in de organisatie	in jaren	7,04	7,89	187
Jaren werkzaam in de huidige functie	in Jaren	6,44	7,16	187
Gebruikt groene stroom	0=niet, 1= wel	0,60	0,49	181
Mate van zorgen over klimaatverandering	helemaal niet (1) tot in zeer grote mate (7)	4,81	1,40	187
Rijdt elektrische auto	0=niet, 1=wel	0,13	0,34	187
Heeft zonnepanelen aangeschaft	0=niet, 1=wel	0,17	0,38	187
Compenseert eigen CO2-uitstoot	0=niet, 1=wel	0,18	0,39	187
CO2-beleid politieke partijen beïnvloedt stemgedrag	helemaal niet (1) tot in zeer grote mate (7)	3,62	1,79	179

De leeftijd van de respondenten varieert tussen 25 en 73 jaar, waarbij de gemiddelde leeftijd 45 jaar is. Iets meer dan de helft (53%) van de respondenten is accountant (RA dan wel AA) en 11% registercontroller (RC). Men is gemiddeld 7 jaren (mediaan 4 jaar) bij de organisatie werkzaam, waarvan gemiddeld 6 jaar (mediaan 3 jaar) in de huidige functie. De middelste waarde van het aantal bestuurslagen tussen het huidige functieniveau en het hoogste organisatieniveau is 1, en varieert van geen (30%) tot tenminste 5 lagen (3%). Het overgrote deel van de respondenten is man (85%). De door de respondenten meest vervulde functies zijn: financieel directeur (18%), business controller (14%), finance manager (13%), financial controller (13%) en group controller (10%).

Om een beeld te krijgen van de houding van respondenten ten aanzien van broeikasgassen en klimaatverandering is hen gevraagd naar hun persoonlijke mening over de klimaatverandering. Op een 7 puntsschaal (variërend van helemaal niet tot in zeer grote mate) is de gemiddelde score op de vraag of men zich zorgen maakt over klimaatverandering 4,81 (standaarddeviatie 1,40). Wat betreft de uiterste scores geeft 3% (5) van de respondenten aan zich helemaal geen zorgen te maken over het klimaat, daarentegen maakt 11% (13) zich er zeer grote zorgen over.

De respondenten is ook gevraagd naar het eigen gedrag met betrekking tot het terugdringen van de CO₂-uitstoot in de privésfeer: 60% geeft aan groene stroom te gebruiken, 17% heeft zonnepanelen aangeschaft, 13% rijdt in een elektrische auto en 18% compenseert de eigen CO₂-uitstoot. Vergelijken met landelijke cijfers lijken deze uitslagen aan de hoge kant. Landelijk is bijvoorbeeld slechts 3% van de personenauto's (deels) elektrisch¹⁰ en wordt zo'n 1% van de CO₂-uitstoot van vliegvluchten gecompenseerd¹¹. Dit onderstreept de verwachting dat de respondenten in dit onderzoek een meer dan gemiddelde interesse hebben in de broeikasgasproblematiek. Een overschatting van de hier gerapporteerde uitkomsten ligt voor de hand (zie ook hoofdstuk 6 voor een gedetailleerde bespreking).

De kenmerken van de respondenten zijn vergeleken met de kenmerken van de ledengroep Accountants in Business van de NBA. Uit dat onderzoek bleek dat 78% van de respondenten man is (dit onderzoek 85%), dat 16% werkt bij een beursgenoteerde onderneming (dit onderzoek 17%) en 12% bij een overheidsinstelling (dit onderzoek 18%), dat de verdeling naar organisatiegrootte nagenoeg gelijk is, dat er evenveel financieel directeurs betrokken waren bij het onderzoek (18% versus 19%). Deze resultaten mogen een indicatie zijn voor de representativiteit van onze steekproef voor de doelgroep die we onderzoeken. Daarbij zij opgemerkt dat onze doelgroep naast de ledengroep Accountants in Business ook bestaat uit andere financieel professionals.

Samenvattend:

Het merendeel van de respondenten is mannelijk, van middelbare leeftijd, heeft een opleiding tot accountant of controller gevolgd, en is langere tijd werkzaam in de top van de organisatie. Met betrekking tot het eigen gedrag maakt men zich matig zorgen over het klimaat. Een relatief groot deel rijdt in een elektrische auto, heeft zonnepanelen aangeschaft en gebruikt groene stroom.

Kenmerken van de organisaties

In tabel 2 zijn de kenmerken opgenomen van de organisaties waar de respondenten werkzaam zijn.¹² Van de respondenten werkt het merendeel (69%) bij een organisatie die voor 1990 is opgericht. Een minderheid (7%) werkt bij een organisatie die na 2009 is opgericht.

¹⁰ Zie Centraal Bureau voor de Statistiek, Jaarmonitor Wegvoertuigen: aantallen, 1 januari 2017.

¹¹ Volgens een schatting van Milieu Centraal.

¹² Zelfstandigen konden de enquête beantwoorden voor de organisatie waar zij werkzaam zijn of de organisatie waarvan zij van mening zijn dat deze het meest relevant is voor het onderzoek.

Tabel 2: Kenmerken van de organisaties

Kenmerk organisatie	Omschrijving	Gemiddelde	Standaarddeviatie	N
Jaar van oprichting	1= voor 1950, 2=1950-1989, 3=1990-1999 4=2000-2009, 5=2010-2015, 6= na 2015	2,19	1,30	187
Grootte	Op basis van omzet: 1=micro 2= klein 3=middel 4=groot	3,30	0,99	187
Aantal fte	1= <10, 2=10-50, 3=50-250, 4=250-1000, 5=>1000	3,72	1,29	187
Winstoogmerk	1= wel, 0=niet	0,87	0,34	187
Winst (gegeven winstoogmerk)	1= wel, 0=niet	0,90	0,30	161
Groei	Likertschaal: 1= sterke krimp tot 7=sterke groei	5,06	1,43	178
Overheidsinstelling	1= wel, 0=niet	0,18	0,04	187
Familiebedrijf	1= wel, 0=niet	0,19	0,42	187
Beursnotering	1= wel, 0=niet	0,17	0,41	187
Buitenlandse moeder	1= wel, 0=niet	0,16	0,40	187
Buitenlandse vestiging	1= wel, 0=niet	0,43	0,50	187
ETS-organisatie	1= wel, 0=niet	0,06	0,24	187

Gemeten naar omzet is het merendeel van de organisaties groot te noemen: 60% heeft ten minste een jaarlijkse omzet of totaalbudget van 40 miljoen euro. Gemeten naar aantallen fte ontstaat eenzelfde beeld: 60% heeft tenminste 250 werknemers in dienst. Een klein deel van de organisaties (9%) heeft een omzet of jaarlijks budget van ten hoogste 700.000 en is daarmee te kwalificeren als een micro-onderneming. Eenzelfde grote groep (9%) werkt bij een organisatie die minder dan 10 werknemers in dienst heeft. De respondenten blijken dus vooral bij grote organisaties werkzaam te zijn.

Van de organisaties heeft 87% een winstoogmerk. Van deze groep heeft veruit het merendeel (90%) het afgelopen verslaggevingsjaar een positief financieel resultaat behaald. Het merendeel van de organisaties (70%) is in de afgelopen 3 jaar gegroeid. Van de respondenten werkt 18% bij een overheidsinstelling, 23% bij een familiebedrijf en 21% bij een beursgenoteerde onderneming. Van de bij de enquête betrokken organisaties heeft 64% een vennootschappelijke organisatiestructuur (NV of BV). Verder geeft 20% van de respondenten aan te werken bij een organisatie met een buitenlandse moeder en 52% bij een organisatie met tenminste één vestiging buiten Nederland. Van alle betrokken organisaties neemt 6% deel aan de handel in emissierechten binnen het Emissions Trading System (ETS) van de Europese Unie.¹³ De belangrijkste organisatieactiviteiten vinden plaats in de bedrijfstakken Industrie (12%), Openbaar bestuur (12%), Specialistische zakelijke dienstverlening (11%), en Financiële instellingen (8%). De overgebleven respondenten werken verspreid over de overige bedrijfstakken.

¹³ Bijna 18% van de respondenten weet niet of de organisatie waar men werkzaam is deelneemt aan het EU-ETS.

Wat betreft het milieubewuste gedrag van de eigen organisatie geven de meeste respondenten (89%) aan dat de organisatie energiebesparende maatregelen heeft genomen. Daarbij meldt 11% dat dit in zeer grote mate is gebeurd en 6% dat er helemaal geen maatregelen zijn getroffen.

Samenvattend:

De respondenten werken voornamelijk bij grote organisaties met een winst oogmerk en in diverse sectoren. De governance-structuren zijn divers en evenredig vertegenwoordigd; er werken nagenoeg evenveel respondenten bij overheidsinstellingen, familiebedrijven, beursgenoteerde bedrijven en bedrijven met een buitenlandse moeder. Slechts een klein deel verhandelt emissierechten binnen het EU-ETS. Daarbij moet opgemerkt worden dat er zo'n 450 Nederlandse organisaties verplicht onder het ETS vallen. Deze organisaties nemen wel zo'n 45% van de totale Nederlandse CO2-uitstoot voor hun rekening.¹⁴ Veruit het merendeel van de organisaties heeft energiebesparende maatregelen getroffen.

Hoe goed is de respondent ingevoerd in de algemene CO2-discussie?

Het is van belang te weten wat de respondenten weten over belangrijke beleidsaspecten met betrekking tot de broeikasgasemissies. Om het algemene kennisniveau met betrekking tot CO2-beleid te meten is aan de respondenten gevraagd aan te geven in hoeverre zij bekend zijn met een achttal begrippen (zie tabel 3) die gerelateerd zijn aan het CO2-beleid in algemene zin. Op een 7 puntsschaal blijkt dat men het meest bekend is met de term "Klimaatakkoord van Parijs" (gemiddelde score 4,90) en het minst bekend met de term "Greenhouse Gas Reduction Accounting Richtlijnen" van de International Finance Corporation (gemiddelde score 1,76). De termen zijn op basis van hun gemiddelde scores gerangschikt. De tabel laat zien dat respondenten beter bekend zijn met de hoofdthema's en algemene termen in de CO2-discussie dan met de meer specifiek-inhoudelijke instrumenten van CO2-beleid.

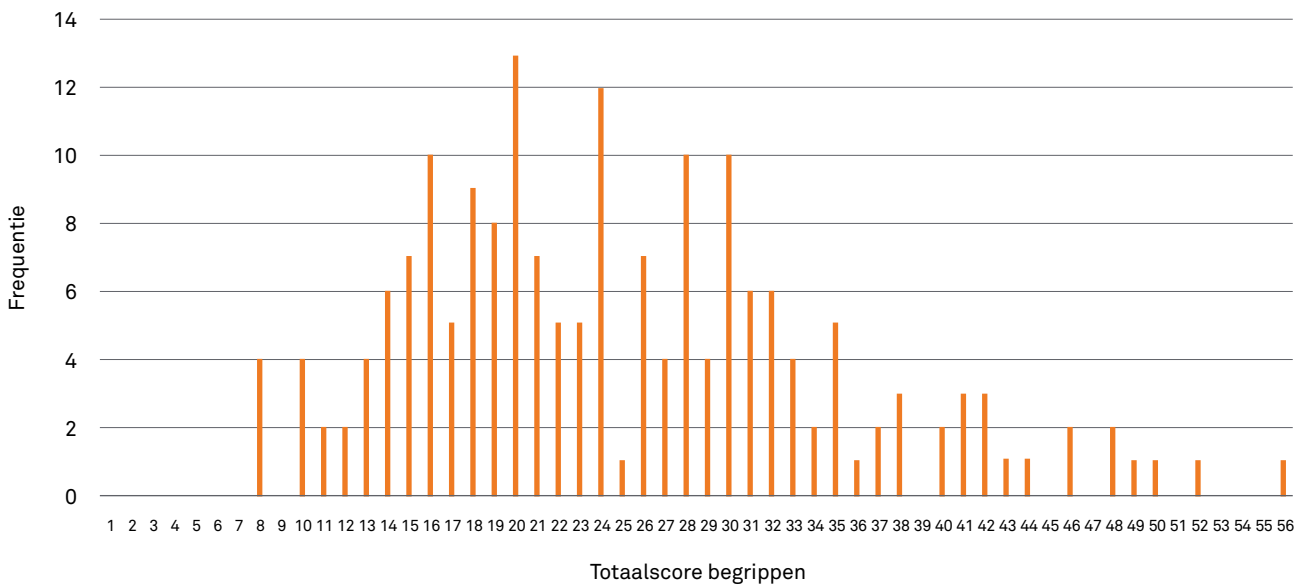
Tabel 3: Niveau van kennis over CO2-beleidsconcepten

Geef aan in hoeverre u bekend bent met de volgende begrippen?	Gemiddelde waarde
<i>1 = helemaal niet bekend tot 7 = in zeer grote mate bekend</i>	
Klimaatakkoord van Parijs	4,90
Kyoto-Protocol	4,24
Klimaatdoelstellingen van de Rijksoverheid	3,34
European Union Emissions Trading System	3,16
United Nations Sustainable Development Goals	3,08
Greenhouse Gas protocol	2,47
ISO 14064-1	1,94
International Finance Corporation Greenhouse Gas reduction Accounting richtlijnen	1,76

De scores van de respondenten op ieder afzonderlijk begrip zijn samengevoegd om een totaalscore van het kennisniveau te produceren. De frequentieverdeling van de totale kennisscore is weergegeven in figuur 1. Respondenten scoren gemiddeld bijna 25 punten op de schaal (de scores variëren van 8 tot 56, waarbij 56 de hoogst mogelijke score is). In lijn met de eerdere conclusie over het kennisniveau van de respondenten laat de tabel zien dat een grote groep slechts een paar termen kent en dat bij de hogere kennisniveaus de variatie groot is. Zelfs in een groep respondenten die bovenmatig geïnteresseerd is in het onderwerp CO2-emissies lijkt het aandeel specialisten (zeer) dun gezaaid.

¹⁴ <https://www.emissieautoriteit.nl/onderwerpen/deelnemers-ets/vraag-en-antwoord/welke-bedrijven-nemen-deel-aan-het-eu-ets>

Figuur 1: Totale kennisscore CO2-beleidsconcepten



* De gemiddelde score is 24,92, de standaarddeviatie 9,74 en het aantal observaties 186.

Vanuit het perspectief van de organisatie hoeft het overigens geen probleem te zijn dat individuele medewerkers minder kennis hebben van CO2-beleidsaspecten; niet iedereen hoeft alles zelf te weten. Daarom is de respondenten gevraagd of men verwacht dat er binnen de eigen organisatie mensen zijn die bekend zijn met het merendeel van de CO2-begrippen. Op deze vraag wordt nagenoeg even vaak ja (48%) als nee (47%) geantwoord (5% weet het niet).

Als specifiek wordt gevraagd naar het kennisniveau binnen de financiële functie van de organisatie antwoordt een veel kleinere groep positief op de vraag of deze mensen volgens hen bekend zijn met het merendeel van de begrippen (14% ja, 78% nee, en 8% weet niet). De respondenten achten het kennisniveau binnen de financiële functie dus vrij laag. De invloed van de financiële functie op het CO2-beleid van organisaties in Nederland lijkt dus niet groot te zijn.

Respondenten is ook gevraagd of volgens hen tenminste één lid van het topmanagement team van de organisatie bekend is met het merendeel van de begrippen. Deze vraag beantwoordt 37% met ja en 48% met nee (15% weet het niet). Respondenten geloven dus dat de top van de organisatie beter is ingevoerd in de beleidsaspecten van CO2-emissies dan de mensen die werkzaam zijn in de financiële functie van de organisatie. Dit versterkt het beeld dat de financiële functie een ondergeschikte rol heeft in het vormgeven van het CO2-beleid van de organisatie.

Samenvattend:

Het kennisniveau van de financieel professional in Nederland met betrekking tot beleidsinhoudelijke aspecten van CO2-emissies is laag, zelfs in een onderzoeksgroep die bovenmatige interesse vertoont in het onderwerp. Men kent vooral de algemene terminologie in de broeikasgasdiscussie en in veel mindere mate de specifieke beleidsinhoudelijke termen. Kennis binnen organisaties lijkt zich meer op het hogere bestuursniveau te bevinden. De financial professional lijkt geen sturende rol te hebben in het CO2-beleid van organisaties in Nederland.

Conclusies deel 1: Financieel professionals en hun organisatie

De respondenten werken vooral bij grote ondernemingen. Dat ligt in de rede omdat hoogopgeleide (financieel) professionals eerder bij grote dan bij kleine organisaties werkzaam zullen zijn. Daarmee schetsen de resultaten van het onderzoek dus vooral een beeld van het CO2-beleid van grotere organisaties. Er zijn echter veel meer kleinere organisaties. De resultaten zijn daarom niet representatief voor het CO2-beleid van Nederlandse organisaties in het algemeen. De verwachting is dat het CO2-beleid van kleine organisaties minder zal zijn ontwikkeld dan van grote organisaties. Maar op grond van aantallen zal de impact van kleine organisaties op het totale Nederlandse emissieniveau ook substantieel zijn. Ook het CO2-beleid van kleine organisaties is daarom van belang.

Wat betreft de verdeling van de respondenten over de verschillende sectoren en organisatievormen kan worden gesteld dat dit een brede afspiegeling laat zien van grote organisaties in Nederland. Er lijkt geen sprake van een oververtegenwoordiging van één sector of één organisatievorm. Wel valt op dat een groot deel van de respondenten bij een naar winst strevende organisatie werkt. De non-profit organisaties lijken daarmee ondervertegenwoordigd. Hier moet wel bij worden vermeld dat binnen een non-profit organisaties ook door afzonderlijke onderdelen winst kan worden behaald. De vertegenwoordiging van non-profitorganisaties kan dus een onderschatting zijn. Het aandeel ETS-organisaties is laag. Dat correspondeert met het aantal Nederlandse organisaties dat actief is binnen het EU-ETS.

Het kennisniveau van de financieel professional met betrekking tot de CO2-discussie lijkt niet bijzonder hoog te zijn. De vormgeving van het CO2-beleid in Nederlandse organisaties blijkt eerder op het hoogste bestuursniveau plaats te vinden dan binnen de financiële functie.

“Finance is misschien niet de voortrekker in CO2-reductie maar kan wel mee pionieren.”

Quote financieel directeur voedingsindustrie

3 | CO2-beleid binnen organisaties

Wat is de staat van het CO2-beleid in de onderzochte organisaties?

Tabel 4 geeft een generiek beeld van de staat van het broeikasgasbeleid van Nederlandse organisaties. Van de respondenten geeft bijna de helft (49%) aan dat het terugdringen van de CO2-uitstoot onderdeel is van de visie en strategie van de onderneming. Daarbij valt op dat maar in 34% van de gevallen de uitstoot wordt besproken in formele bijeenkomsten. Dit is een indicatie dat de visie en strategie lang niet altijd doorwerkt in de daadwerkelijke bedrijfsvoering. Van de in de steekproef betrokken organisaties¹⁵ meten vervolgens 51 (28%) ook daadwerkelijk de eigen uitstoot van haar activiteiten. Volgens 60% van de respondenten doet de organisatie dat dus niet¹⁶ en 12% geeft aan het niet te weten. Van de 51 organisaties die de CO2-uitstoot in ieder geval meten, meet een groot deel (75%) enkel de uitstoot van CO2. De uitstoot van andere broeikasgassen wordt nauwelijks gemeten (6 respondenten (11%) geven aan dat dit gebeurt). Eerder constateerden we al (zie tabel 2) dat 6% (9) van de respondenten aangeeft dat de eigen organisatie (verplicht) meedoet aan het ETS. Opvallend is dat 18% geen idee heeft of de organisatie aan het ETS deelneemt. Uit tabel 3 bleek overigens al dat de respondenten beperkt kennis hebben van het ETS.

Tabel 4: Generieke vragen over het CO2-beleid

	Ja		Nee		Weet niet		N
Het terugdringen van de CO2-uitstoot is onderdeel van de visie en strategie van mijn organisatie:	92	49%	86	46%	9	5%	187
In mijn organisatie wordt de CO2-uitstoot in formele bijeenkomsten (zoals vergaderingen) besproken:	63	34%	106	57%	18	10%	187
Mijn organisatie meet de CO2-uitstoot van haar activiteiten:	51	28%	113	60%	23	12%	187
Mijn organisatie meet ook andere broeikasgassen:	6	11%	38	75%	7	14%	51

Relateren we deze uitkomsten aan de grootte van de ondernemingen, dan ontstaat een interessant beeld. Eerder is al vastgesteld dat de respondenten vooral werkzaam zijn bij grote organisaties. Maar vergelijken we de mate waarin de CO2-uitstoot onderdeel is van de visie en strategie, dan valt op dat grote organisaties er veel en significant¹⁷ meer aandacht aan besteden dan kleine organisaties (zie tabel 5). Van de 92 organisaties waarbij CO2-emissies onderdeel uitmaken van de visie en strategie van de organisatie betreft het in 69 (75%) gevallen een grote organisatie.

15 Vanwege de borging van de anonimiteit van de respondent is deze niet gevraagd bij welke organisatie hij of zij werkzaam is. We kunnen daarom niet met zekerheid stellen dat iedere respondent een unieke organisatie vertegenwoordigt.

16 Voorgaande cijfers correleren met organisatieomvang en ETS-deelname.

17 Het verschil is significant binnen het 1%-niveau (Pearson Chi-Square= 23,421, degrees of freedom= 6, p-waarde=,001. De micro-organisaties scoren overigens opvallend hoger. Deze organisaties zijn zeer klein (totaal activa kleiner of gelijk aan €350.000, omzet kleiner of gelijk aan €700.000, gemiddeld aantal werknemers minder dan 10) en er zijn slechts 8 respondenten die voor deze organisaties werken.

Tabel 5: De relatie tussen organisatiegrootte en de mate waarin CO₂-uitstoot onderdeel is van een CO₂-visie en -strategie

		Het terugdringen van de CO ₂ -uitstoot is onderdeel van de visie en strategie van mijn organisatie						
		Ja		Nee		Weet niet		N
Organisatiegrootte	Micro	8	50%	8	50%	0	0%	16
	Klein	8	32%	15	60%	2	8%	25
	Middel	7	21%	25	76%	1	3%	33
	Groot	69	62%	37	33%	6	5%	112
Totaal		92	49%	85	46%	9	5%	186

Een soortgelijk beeld ontstaat als we de mate van broeikasgasregistratie relateren aan organisatiegrootte. Ook nu zien we dat het vooral de grote organisaties zijn die de uitstoot registreren. De kleinere categorieën organisaties halen slechts 12% of zelfs lager.

Tabel 6: De relatie tussen organisatiegrootte en het meten van CO₂-uitstoot

		Mijn organisatie meet de CO ₂ -uitstoot van haar activiteiten						
		Ja		Nee		Weet niet		N
Organisatiegrootte	Micro	1	6%	14	88%	1	6%	16
	Klein	3	12%	21	84%	1	4%	25
	Middel	4	12%	28	85%	1	3%	33
	Groot	43	42%	49	48%	11	11%	103
Totaal		51	29%	112	63%	14	8%	177

Samenvattend:

Bij ongeveer de helft van de organisaties is het terugdringen van de CO₂-uitstoot onderdeel van de visie en strategie van de organisatie en dat betreft dan vooral de grote organisaties. Bij slechts een derde van de organisaties wordt de CO₂-uitstoot besproken in formele bijeenkomsten. Een nog kleinere groep blijkt de CO₂-uitstoot ook daadwerkelijk te meten (51, 29%). Voor zover organisaties hun emissies in kaart brengen, zijn het voornamelijk de grote organisaties die dat doen. Kleine en middelgrote organisaties lijken ver achter te blijven. Dat is wellicht niet verwonderlijk gegeven dat grote organisaties in absolute zin een grotere uitstoot zullen hebben en meer mensen en middelen beschikbaar hebben om het CO₂-beleid vorm te geven. Dit neemt niet weg dat ook kleine en middelgrote organisaties bijdragen aan de totale CO₂-uitstoot.

Kijken we meer specifiek naar de 51 organisaties die hun CO₂ in kaart brengen, dan vinden we de volgende resultaten (zie tabel 7). Om te beginnen melden 36 financieel professionals (70,6%) dat de organisatie de CO₂-uitstoot intern rapporteert. Dit gebeurt voor een groot deel ad hoc, gegeven dat slechts 13 respondenten (25,5%) meldt dat dit in een intern plannings- en control systeem is verwerkt. 25 respondenten (49%) geven aan dat de organisatie een concreet streefcijfer gebruikt. Slechts 2 respondenten (3,9%) geven aan dat de organisatie daarbij een interne CO₂-prijs gebruikt. Van de overige respondenten verwachten slechts 4 (7,8%) dat hun organisatie de komende 3 jaar een interne CO₂-prijs zal introduceren.

Kijken we naar de externe rapportering over de CO₂-uitstoot, dan zien we dat het aantal organisaties dat extern rapporteert (n=33, 64,7%) vrijwel identiek is aan het aantal dat intern rapporteert. Dit impliceert dat zo'n 60% van de organisaties die de CO₂-uitstoot meet, de resultaten ervan ook publiekelijk bekend maakt. Slechts 10 (30%) van de 33 respondenten maakt hierbij een onderscheid tussen directe en indirecte CO₂-uitstoot waarbij zeven van de tien dit doen volgens de internationale normen van het GHG Protocol. Alleen van deze organisaties is dus bekend welke emissies onder scope 1, scope 2 en (eventueel) scope 3 vallen. Let wel, dit is slecht 3,7% van alle 187 respondenten die deelnemen aan het onderzoek. 13 respondenten (29,4%) geven aan dat de organisaties de CO₂ door een externe partij laten controleren. Dat is iets minder dan de helft (46%) van de organisaties waarbij de uitstoot extern wordt gerapporteerd.

Tabel 7: Specifieke vragen over het CO₂-beleid

	Ja		Nee		Weet niet		N
	Aantal	Procent	Aantal	Procent	Aantal	Procent	
Mijn organisatie rapporteert intern over de CO ₂ -uitstoot:	36	70,6%	10	19,6%	5	9,8%	51
De CO ₂ -uitstoot is onderdeel van het interne planning- en controlsysteem van mijn organisatie:	13	25,5%	32	62,7%	6	11,8%	51
Mijn organisatie heeft een concreet streefcijfer opgesteld met betrekking tot de CO ₂ -uitstoot:	25	49,0%	19	37,3%	7	13,6%	51
Mijn organisatie gebruikt een interne CO ₂ -prijs:	2	3,9%	45	88,2%	4	7,8%	51
Ik verwacht dat mijn organisatie binnen een termijn van 3 jaar een interne CO ₂ -prijs gaat gebruiken in haar bedrijfsvoering:	4	7,8%	27	52,9%	20	39,2%	51
Mijn organisatie rapporteert extern over haar CO ₂ -uitstoot:	33	64,7%	11	21,6%	7	13,7%	51
Mijn organisatie onderscheidt directe van indirecte CO ₂ -uitstoot:	10	30,3%	14	42,2%	9	27,3%	33
Mijn organisatie laat haar CO ₂ -uitstoot verifiëren door een externe partij:	15	29,4%	24	47,1%	12	23,5%	51

Samenvattend:

Van de organisaties die de uitstoot daadwerkelijk meten, rapporteert het merendeel daar zowel intern als extern over. Bij een veel kleinere groep maakt het ook deel uit van de interne planning en control al hoewel een groter deel aangeeft dat er wel een concreet streefcijfer is opgesteld. Het gebruik van een interne CO₂-prijs komt nauwelijks voor en dat zal naar verwachting van de respondenten op korte termijn ook niet veranderen. Van de organisaties die extern rapporteren over de uitstoot maakt een derde daarvan onderscheid tussen directe en indirecte uitstoot. Van alle organisaties die de uitstoot meten laat een minderheid de cijfers verifiëren door een externe partij.

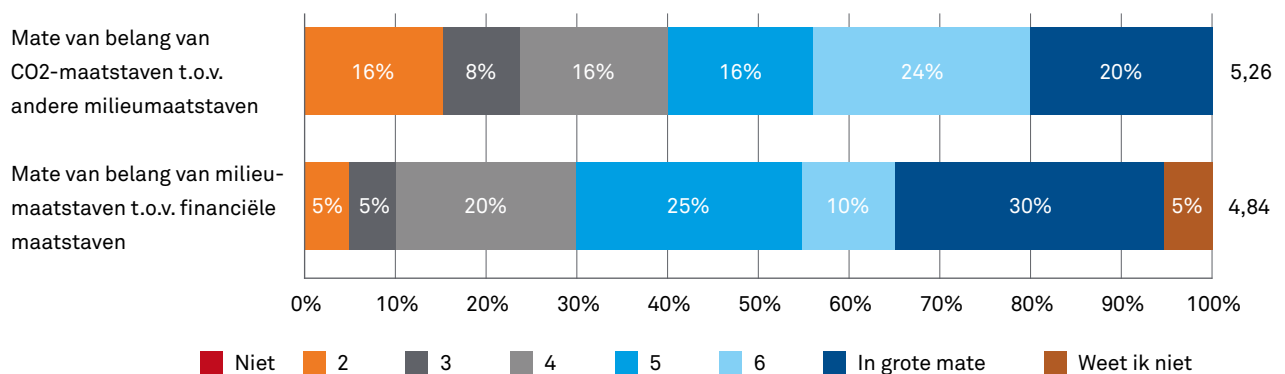
Wie is verantwoordelijk voor het CO₂-beleid in organisaties?

De verantwoordelijkheid voor het CO₂-beleid ligt op het hoogste bestuursniveau volgens 35 (68,6%) van de 51 respondenten die aangeven dat de CO₂-uitstoot daadwerkelijk wordt gemeten. In 60,8% (31) van de gevallen is dat beleid belegd bij een specifiek onderdeel van de organisatie (zoals een Corporate Social Responsibility afdeling of commissie). Van deze groep respondenten meldt 43,1% (22) dat er binnen de organisatie een specifieke persoon is aangesteld die verantwoordelijk is voor het CO₂-beleid. Slechts 2% antwoordt ja op de vraag of het hoogste toezichthoudende orgaan van de organisatie een aparte commissie heeft die toeziet op het CO₂-beleid (78,4% zegt nee, 19,6% weet het niet). Het CO₂-beleid lijkt voornamelijk een staffaak.

CO2-prestatiebeoordeling

Aan de 51 organisaties die uitstoot meten, is gevraagd in welke mate milieu gerelateerde maatstaven worden gebruikt bij de interne prestatiebeoordeling. 14 respondenten (27,5%) melden dat dit zo is en in 12 van deze gevallen (86%) betreft dat ook de CO2-uitstoot. Het belang van milieu gerelateerde maatstaven ten opzichte van financiële prestatie-maatstaven bij de organisaties waarbij beide maatstaven van toepassing zijn is groot te noemen: 8 van de 14 respondenten geeft aan dat milieu gerelateerde maatstaven belangrijk zijn (5 respondenten geven aan dat het niet belangrijk is en 1 is neutraal). Figuur 2 laat het relatieve belang van CO2-maatstaven voor de organisatie zien. Op een 7 puntsschaal -van helemaal niet belangrijk tot in zeer grote mate belangrijk- is de gemiddelde score 4,84. De CO2-maatstaven zijn een belangrijk onderdeel van de milieu gerelateerde maatstaven (12 van de 20 respondenten geven dat aan). De gemiddelde score is 5,26. Het belang van de milieu gerelateerde maatstaven ten opzichte van de financiële maatstaven is groot te noemen. Op een 7 puntsschaal is de gemiddelde score 4,84.

Figuur 2: Het relatieve belang van de CO2-maatstaven bij prestatiebeoordeling



Belangrijkste CO2-doelstellingen

Tabel 8 laat zien wat volgens de respondenten de belangrijkste CO2-doelen van de organisatie zijn. Als belangrijkste doel van het CO2-beleid wordt nagenoeg even vaak het verbeteren van de milieuprestaties als het verhogen van de maatschappelijke reputatie genoemd (41 en 42 keer). Daarbij worden de milieuprestaties vaker als meest belangrijke doel genoemd (25 versus 18 keer). Het verbeteren van economische prestaties is het op twee na belangrijkste doel van het gevoerde CO2-beleid (33 keer genoemd waarbij 13 keer als belangrijkste doel). De concurrentiepositie en arbeidsmarktpositie worden daarna als belangrijke aspecten van het CO2-beleid genoemd, maar beduidend minder vaak dan de eerdergenoemde doeleinden (respectievelijk 19 en 17 keer, waarvan in beide gevallen 4 keer als belangrijkste doelstelling).

Dat milieuprestaties en de maatschappelijke reputatie als belangrijke doelen van het CO2-beleid worden gezien is voor de hand liggend. Dat ook economische prestaties van belang worden geacht ondersteunt het idee dat de financial professional en meer in het bijzonder de financiële functie binnen een organisatie een rol speelt of zou moeten spelen in het CO2-beleid.

“Je wilt op het vlak van duurzaamheid natuurlijk beter dan gemiddeld presteren.”

Quote CFO zakelijke dienstverlener

Tabel 8: Belangrijkste redenen om CO2-beleid te voeren

Rangschik in volgorde van belangrijkheid de 3 belangrijkste aspecten die uw organisatie wil verbeteren met haar CO2-beleid

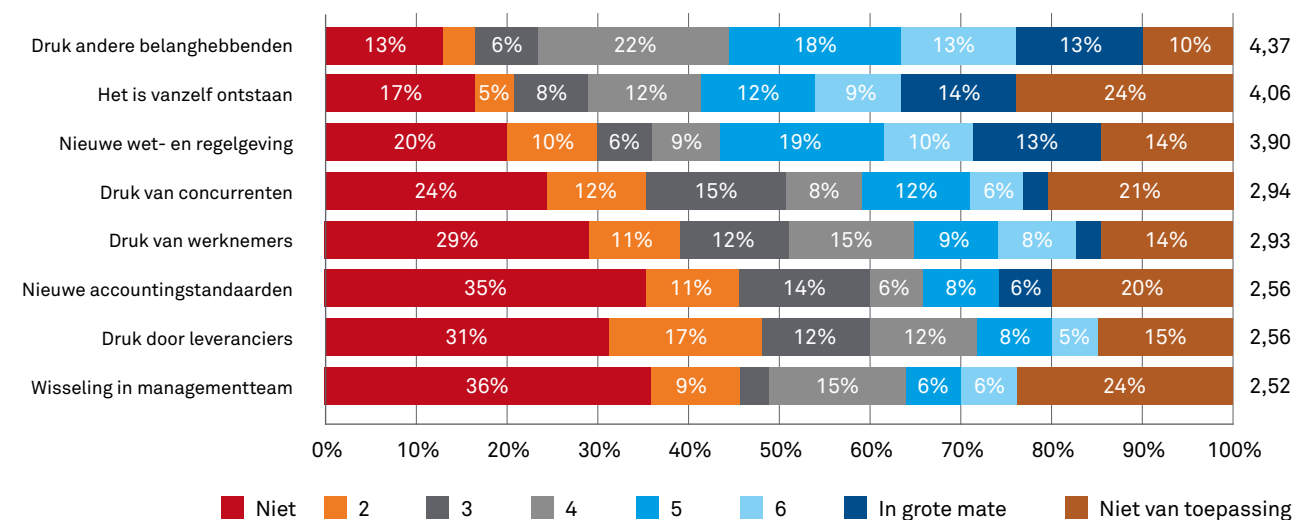
Aspect	Aantal plaats 1	Aantal plaats 2	Aantal plaats 3	Totaal	Gewogen gemiddelde*
Milieuprestaties	25	6	10	41	0,62
Maatschappelijke reputatie	18	19	5	42	0,62
Economische prestaties	13	8	12	33	0,43
Concurrentiepositie	4	5	10	19	0,21
Arbeidsmarktpositie	4	8	5	17	0,21
Anders	2	0	2	4	0,03
Totaal	66	46	44	156	

* Bepaald als het aantal maal dat het aspect op plaats 1, 2, en 3 is gezet, waarbij een eerste plaats 3 punten oplevert, een tweede plaats 2 punten en een derde plaats 1 punt. De uitkomst is gedeeld door de totale response van 156.

Figuur 3 geeft weer waarvan het gebruik van CO2-gerelateerde informatie in de organisatie een gevolg is volgens de respondenten. De respondenten is gevraagd op een 7-punts schaal aan te geven hoe belangrijk de 8 in de figuur genoemde aspecten zijn. Op grond van de gemiddelde score wordt “Druk door andere belanghebbenden” als meest belangrijke oorzaak van het intern gebruik van CO2-informatie beschouwd, gevolgd door “Het is vanzelf ontstaan” en “Nieuwe wet- en regelgeving”. De minst belangrijke oorzaken zijn “Een wisseling in het managementteam”, “Druk door leveranciers” en “Nieuwe accounting standaarden”.

Eenzijds lijkt het gebruik van CO2-informatie en dus het belang ervan voor de onderneming een gevolg van de druk die van buitenaf wordt ervaren, anderzijds lijkt het vanzelf te zijn ontstaan. Ook de regelgeving wordt gezien als een belangrijke oorzaak van het meten van de CO2-prestaties. Eerder bleek al dat de maatschappelijke reputatie een belangrijke doelstelling van het CO2-beleid is. Dat feit sluit aan bij de druk die organisaties voelen van (externe) belanghebbende partijen. Het meten van de milieuprestaties sluit aan bij de nieuwe wet- en regelgeving op dit terrein. Hierbij kan men bijvoorbeeld denken aan de eisen die overheden stellen bij aanbestedingen.

Figuur 3: Oorzaken van gebruik van CO2-informatie



Inbedding van het CO2-beleid

Van de 51 organisaties die de CO2-uitstoot daadwerkelijk meten, doet het merendeel (31,61%) dat sinds de afgelopen 5 jaar, 9 respondenten (18%) geven aan dat dit al 10 jaar of langer gebeurt en 11 (22%) weten het niet. Het merendeel (37,73%) van de respondenten is niet zelf betrokken bij het verzamelen van deze informatie, 14 respondenten geven aan daar wel bij betrokken te zijn (27%) waarvan het bij 7 respondenten tot het officiële takenpakket behoort. Bij de prestatiebeoordeling van de respondenten speelt de CO2-uitstoot van de organisatie geen rol: 93% (48) geeft aan dat dit bijna geen rol speelt, waarbij 75% (38) aangeeft dat het helemaal geen rol speelt.

De informatie over de CO2-uitstoot kan volgens de helft van de respondenten niet goed worden verwerkt in het bestaande managementinformatiesysteem van de organisatie: 28 van de 51 respondenten geven aan dat dit het geval is, waarvan 12 melden dat het helemaal niet kan. Volgens 9 respondenten is het informatiesysteem wel geschikt. Daarbij geven 2 respondenten aan dat het bestaande informatiesysteem zeer geschikt is. Zes respondenten kunnen dit niet beoordelen.

Samenvattend:

Bij de meeste organisaties lijkt het CO2-beleid niet sterk ingebed te zijn. Alhoewel CO2-informatie al langere tijd wordt verzameld, geldt voor de meeste organisaties die de CO2-uitstoot daadwerkelijk meten, dat CO2-prestaties geen rol spelen bij de prestatiebeoordeling van de financial. Een reden daarvan kan zijn dat deze informatie volgens de meeste respondenten niet goed kan worden verwerkt in het managementinformatiesysteem. Een andere reden kan zijn dat CO2-prestaties bij de meeste organisaties geen speerpunt van beleid zijn. Het is aannemelijk dat dit beeld nog sterker is bij de organisaties die de uitstoot niet meten.

CO2-uitstootmeting

Van de groep respondenten die hebben aangegeven dat de organisatie de CO2-uitstoot meet, weet 24% de uitstoot in het meest recente verslaggevingsjaar te melden. De overige respondenten weten het cijfer niet (33%) of hebben dat niet paraat (43%). Men kan wel aangeven of de uitstoot is veranderd ten opzichte van het vorige verslaggevingsjaar. Het merendeel (55%) geeft aan dat de uitstoot is afgenomen en volgens 10% is het zelfs sterk afgenomen. Volgens 35% van de respondenten is de uitstoot niet veranderd en 10% geeft aan dat de uitstoot is toegenomen.

De doelstellingen met betrekking tot de CO2-uitstoot zijn volgens 35% van de respondenten gerealiseerd in de laatste verslaggevingsperiode. Volgens 18% is dat niet het geval en 47% geeft aan dit niet te weten. Concrete cijfers over de hoeveelheid en samenstelling van de CO2-uitstoot worden nauwelijks gegeven door de respondenten. Ook informatie over het aantal verhandelde CO2-equivalenten door ETS-organisaties is summier.

Volgens de meeste respondenten is de CO2-uitstoot recent dus wel verminderd, maar is de doelstelling met betrekking tot deze uitstoot meestal niet gerealiseerd. Daaruit kan worden afgeleid dat organisaties ambitieus zijn in het terugdringen van de CO2-uitstoot. Het kan ook zijn dat zij voordoen ambitieus te zijn, maar deze ambities niet waarmaken. Het feit dat de helft van de respondenten niet weet of de CO2-doelstellingen zijn gehaald, onderstreept het idee dat CO2-prestaties geen speerpunt zijn van het organisatiebeleid.

Conclusies deel 2: CO2-beleid binnen organisaties

Van de ondervraagde respondenten geeft ongeveer de helft aan dat het terugdringen van de CO2-uitstoot onderdeel is van de visie en strategie van de organisatie. Een kleinere groep geeft aan dat de uitstoot ook daadwerkelijk besproken wordt in formele bijeenkomsten en een nog kleiner deel geeft aan dat de uitstoot daadwerkelijk wordt gemeten.

Van de organisaties die de uitstoot daadwerkelijk meten en rapporteert het merendeel daar zowel intern als extern over. Concrete streefcijfers en planning en control met betrekking tot de streefcijfers komen minder voor. Vrijwel geen enkele organisatie gebruikt een interne CO2-prijs en dat zal volgens de meeste respondenten op korte termijn niet veranderen. CO2-cijfers worden ook nauwelijks geverifieerd door externe partijen.

De respondenten schetsen een beeld waarin CO2-beleid, voor zover het al bestaat bij ondernemingen, nog niet sterk is ingebed in de bedrijfsvoering van organisaties. Sturen op een CO2-prijs, en dus op kosten maar ook opbrengsten die daar mee samenhangen, lijkt bij de meeste organisaties nog niet mogelijk.

“We zijn bezig om een sustainability controller aan te nemen.”

Quote director M&A multinational

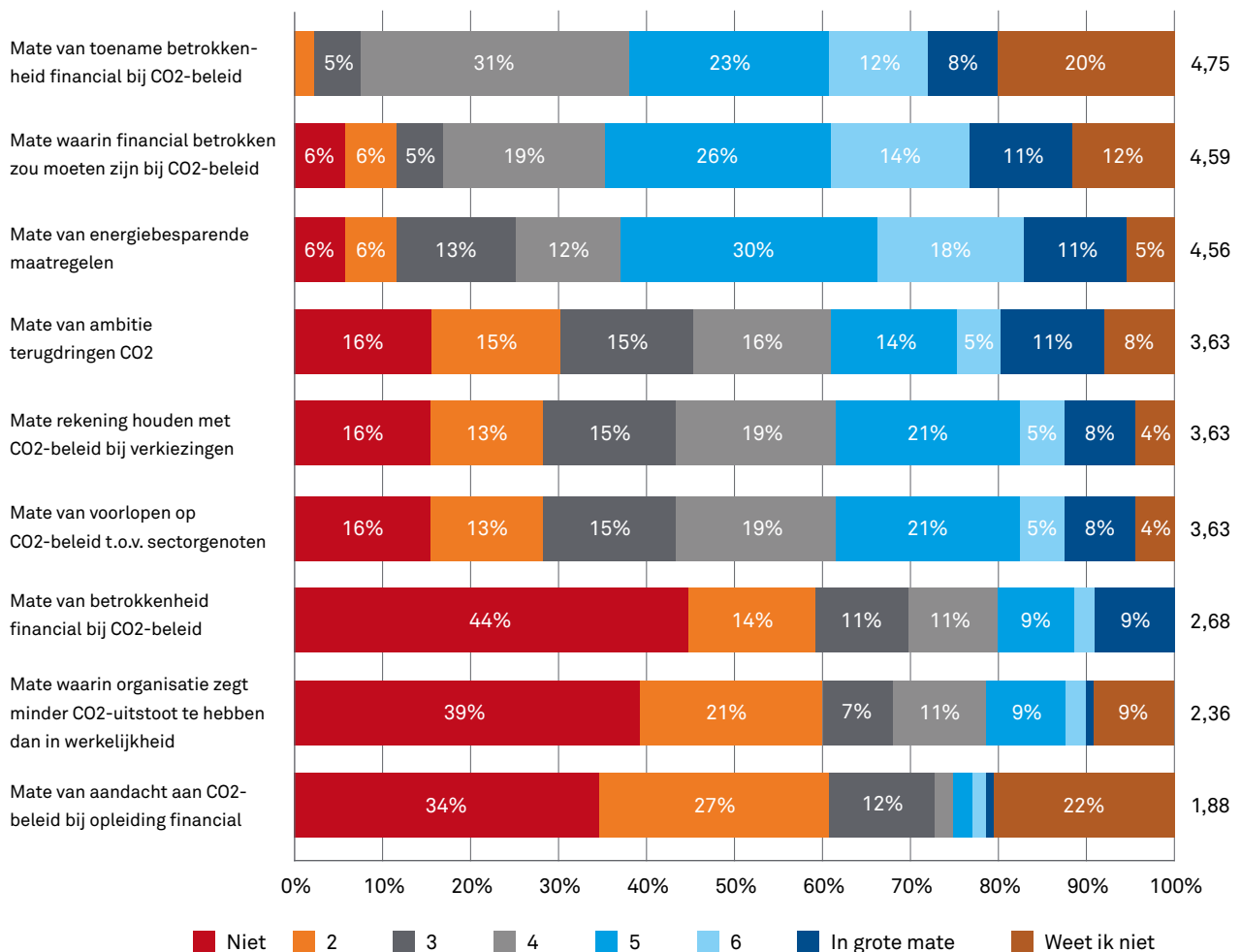
Ondanks de beperkte ontwikkeling van CO2-beleid bij organisaties in Nederland, vinden de respondenten het behalen van economische prestaties van belang bij het stellen van CO2-doelen. Ze noemen dat als derde belangrijke doelstelling, na het verbeteren van milieuprestaties en de maatschappelijke reputatie. Bij de meeste organisaties spelen CO2-prestaties geen rol bij de financiële prestatiebeoordeling. Een reden daarvan kan zijn dat deze informatie volgens de meeste respondenten niet goed kan worden verwerkt in het managementinformatiesysteem. Een andere reden kan zijn dat CO2-prestaties bij de meeste organisaties geen speerpunt van beleid zijn. Het is aannemelijk dat dit beeld nog sterker is bij de organisaties die de uitstoot niet meten.

Wat betreft geleverde prestaties meldt het merendeel van de respondenten dat de CO2-uitstoot recent weliswaar is verminderd, maar dat de doelstelling met betrekking tot deze uitstoot meestal niet is gerealiseerd. De organisaties waar de respondenten voor werken lijken een zekere ambitie te hebben in het terugdringen van de CO2-uitstoot, maar kunnen deze ambities over het geheel genomen niet waarmaken. Het feit dat de helft van de respondenten aangeeft niet te weten of de CO2-doelstellingen zijn gehaald, onderstreept het idee dat CO2-prestaties geen speerpunt zijn van het organisatiebeleid.

4 | Visie en mening van de financieel professional

Alle respondenten is gevraagd naar hun visie op en mening over het CO2-beleid van de organisatie en het CO2-beleid van organisaties in Nederland in het algemeen. Figuur 4 presenteert de Likert-scores op de verschillende vraagstukken die in dit kader aan de respondenten zijn voorgelegd. Uit de scores kan worden afgeleid dat de respondenten het belangrijk vinden dat de financieel professional betrokken wordt bij het CO2-beleid (Likert-score 4,59) en dat dit niet correspondeert met de mate waarin zij worden betrokken bij het beleid (likert-score 2,68). Men verwacht wel een toename in de betrokkenheid de komende jaren (Likert-score 4,75). Verder valt op dat de score op de vraag in welke mate er aandacht wordt besteed aan CO2-beleidsaspecten in de opleiding er laag is (Likert-score 1,88).

Figuur 4: Belang van beleid over het terugdringen van de CO2-uitstoot CO2 beleid en rol financieel professional



Wat betreft de spreiding in de antwoorden van de respondenten op de vragen in figuur 4 kan het volgende worden vastgesteld. Iets minder dan de helft van de respondenten (45%) is van mening dat de organisatie niet ambitieus is in het terugdringen van haar uitstoot, 31% is van mening dat dit wel zo is, 16% is neutraal en 8% kent de ambitie van de organisatie niet. De verdeling over de verschillende niveaus (er is op een 7-puntschaal gemeten) laat geen duidelijke piek zien: 16% geeft aan dat de organisatie helemaal niet ambitieus is, terwijl 11% aangeeft de organisatie heel ambitieus te vinden. De mening van de financial verschilt dus nogal met betrekking tot de CO₂-ambities van de eigen organisatie.

Op de vraag in welke mate de organisatie voorloopt in de sector met betrekking tot haar CO₂-beleid meldt 42% dat dit niet zo is, terwijl 26% dat wel vindt (15% is neutraal en 17% weet het niet). De resultaten over het gepercipieerde ambitieniveau van de organisaties laten dus eenzelfde beeld zien als wordt gevraagd het ambitieniveau van de organisatie te vergelijken met andere, soortgelijke organisaties.

Twee op de drie respondenten (67%) is het oneens met de stelling dat de organisatie doet voorkomen meer aan het terugdringen van haar CO₂-uitstoot te doen dan zij daadwerkelijk doet (39% is het helemaal oneens met deze stelling). 13% is het eens met deze stelling en 11% geeft een neutraal antwoord (9% weet het niet).

De betrokkenheid van de respondenten in hun functie als financial bij het CO₂-beleid van de organisatie is beperkt te noemen. Bijna de helft (44%) geeft aan helemaal niet betrokken te worden bij het beleid. Een kleine groep (8%) geeft daarentegen aan in zeer grote mate professioneel betrokken te zijn bij het beleid.

Op de vraag of de financial betrokken zou moeten zijn bij het CO₂-beleid van de organisatie antwoordt 82% dat de financial op enigerlei wijze betrokken zou moeten zijn. Voor 6% hoeft dit niet, 12% weet het niet.

Volgens 42% van de respondenten zal de betrokkenheid van de financial bij het CO₂-beleid van de organisatie toenemen (8% verwacht dat dit sterk zal toenemen), 7% verwacht dat dit zal afnemen, 31% is neutraal en 20% weet het niet.

We kunnen concluderen dat de financieel professional vindt dat hij of zij te weinig betrokken wordt bij het CO₂-beleid van de organisatie. Een grote meerderheid vindt dat zij wel betrokken zou moeten worden bij dit beleid. Een minderheid denkt echter dat de betrokkenheid van de financial bij het CO₂-beleid de komende tijd zal toenemen.

Een mogelijkheid om de betrokkenheid van de financial bij het CO₂-beleid te verhogen is het onderwerp meer aandacht te geven in het opleidingstraject van de financial. Volgens de meeste respondenten krijgt beleid met betrekking tot het beheersen van de CO₂-uitstoot onvoldoende aandacht in het opleidingstraject van financiële professionals. 75% van de respondenten is het eens met deze stelling. Van deze groep vindt 46% dat het onderwerp helemaal geen aandacht krijgt in de opleiding.

Tabel 9 toont de resultaten over de vraagstelling hoe de CO₂-reductie te versnellen. Gevraagd naar de belangrijkste zaken die nodig zijn om de CO₂-reductie van de organisatie te versnellen werd vrijwel even vaak het instellen van meer concrete reductiedoelstellingen als het nemen van wettelijke maatregelen genoemd (respectievelijk 83 en 85 keer). Daarbij wordt het instellen van meer concrete doelstellingen vaker als meest belangrijke aspect genoemd (54 versus 42 keer). Het invoeren van een interne CO₂-prijs en hogere ETS-prijzen werden het minst vaak genoemd (respectievelijk 29 en 25 keer).

Het instellen van meer concrete reductiedoelstellingen komt tegemoet aan de wens van de respondenten om de financial een belangrijkere rol te laten spelen in het CO₂-beleid van de organisatie. Het instellen van meetbare doelstellingen vergroot de mogelijkheden om het CO₂-beleid te beheersen. Daarbij kan de financial een belangrijke rol spelen. Het tevens instellen van een interne CO₂-prijs zou verder bijdragen aan de rol die de financiële functie kan vervullen in het CO₂-beleid van organisatie. Dit wordt echter door de financial niet aangemerkt als een belangrijke maatregel. Eerder toonden we al dat wet- en regelgeving door de financial wordt beschouwd als een belangrijke drijfveer van het interne gebruik van CO₂-informatie (zie figuur 3). Het verbaast daarom niet dat het invoeren van meer wettelijke maatregelen als een belangrijke zaak wordt gezien om de CO₂-uitstoot terug te dringen.

Tabel 9: Hoe de CO2-reductie te versnellen?

Rangschik in volgorde van belangrijkheid de drie belangrijkste zaken die nodig zijn om de CO2-reductie in de toekomst te versnellen

Aspect	Aantal plaats 1	Aantal plaats 2	Aantal plaats 3	Totaal	Gewogen gemiddelde*
(Meer) concrete reductiedoelstellingen binnen uw organisatie	54	16	13	83	0,43
Wettelijke maatregelen	42	23	20	85	0,40
Druk van stakeholders zoals aandeelhouders, beleggers en nieuwe medewerkers	29	28	21	78	0,34
Druk vanuit publieke opinie	21	37	17	75	0,32
Verandering van de "Tone at the top"	22	17	21	60	0,25
Verplichte externe verslaggevingsregels	13	13	21	47	0,18
Invoering van een interne CO2-prijs	6	5	18	29	0,10
Hogere ETS-prijzen	6	5	14	25	0,09
Totaal	193	144	145	482	

* Bepaald als het aantal maal dat het aspect op plaats 1, 2, en 3 is gezet, waarbij een eerste plaats 3 punten oplevert, een tweede plaats 2 punten en een derde plaats 1 punt. De uitkomst is gedeeld door de totale response van 482.

Op de vraag naar de belangrijkste zaken die nodig zijn om de rol van de financial bij het terugdringen van de CO2-uitstoot te versterken, laat tabel 10 zien dat het aspect "toename in kennis en bewustzijn over CO2 in de organisatie" het vaakst werd genoemd (79 keer). Deze antwoordmogelijkheid werd ook het vaakst als meest belangrijke aspect beoordeeld. Het invoeren van meer wet- en regelgeving werd daarna het vaakst genoemd (70 keer). Het opnemen van CO2-informatie in persoonlijke prestatie-indicatoren werd als minst belangrijke aspect gezien.

Volgens de respondenten schiet de kennis over en het bewustzijn van de CO2-uitstoot binnen organisaties tekort. Door dit te verhogen zou de rol van de financial in het CO2-beleid van de organisatie belangrijker kunnen worden. Dit resultaat benadrukt het belang van het verhogen van de aandacht voor CO2-beleid in de opleiding van de financial, zoals eerder beschreven. Ook nu weer blijkt dat de financial de rol van de overheid bij het terugdringen van de CO2-uitstoot van Nederlandse organisaties van groot belang vindt. Het opnemen van CO2-kengetallen in de prestatiebeoordeling van de financial is volgens de respondenten een minder belangrijke maatregel. Voor het opnemen van dergelijke kengetallen in het informatiesysteem van een organisatie is het eerst van belang concrete doelstellingen vast te stellen en daar lijkt het voornamelijk aan te ontbreken volgens de resultaten uit tabel 9.

Tabel 10: Hoe de rol van de financial bij het terugdringen van CO2 te versterken?

Rangschik in volgorde van belangrijkheid de drie belangrijkste zaken nodig om uw rol als financial bij CO2-reductie te verstevigen

Aspect	Aantal plaats 1	Aantal plaats 2	Aantal plaats 3	Totaal	Gewogen gemiddelde*
Toename in kennis en bewustzijn over CO2 in de organisatie	47	16	16	79	0,40
Meer wet- en regelgeving	29	22	19	70	0,32
Kennis van CO2-rapportage-methoden en -technieken	20	24	16	60	0,26
Behoefte vanuit het bedrijfsproces	23	19	17	59	0,26
Druk vanuit externe stakeholders	18	21	22	61	0,25
Invoering van integrated reporting	20	18	15	53	0,24
Persoonlijke affiniteit	15	16	18	49	0,20
Opname van CO2-informatie in persoonlijke prestatie-indicatoren	8	14	17	39	0,15
Totaal	180	150	140	470	

* Bepaald als het aantal maal dat het aspect op plaats 1, 2, en 3 is gezet, waarbij een eerste plaats 3 punten oplevert, een tweede plaats 2 punten en een derde plaats 1 punt. De uitkomst is gedeeld door de totale response van 470.

Samenvattend:

De respondenten geven aan dat zij het van belang vinden dat de financiële professional betrokken wordt bij het CO2-beleid van de organisatie en dat dit meer moet zijn dan nu het geval is. Een probleem daarbij is de scholing van de professional; het onderwerp krijgt nauwelijks aandacht in het opleidingstraject. Dat kan ook verklaren waarom het kennisniveau van de professional met betrekking tot CO2-beleidsaspecten niet bijzonder hoog is.

Zij vinden ook dat de organisatie niet bijzonder ambitieus is in het terugdringen van de CO2-uitstoot en is het over het algemeen niet eens met de stelling dat de organisatie aan “green washing” doet (het doen laten voorkomen meer aan CO2-reductie te doen dan zij daadwerkelijk doet). De organisaties waar de respondenten over rapporteren nemen al de nodige milieubesparende maatregelen, maar dit vertaalt zich niet in een sterk eigen CO2-beleid.

Voor een verhoging van de terugdringen van CO2-emissies is het volgens de respondenten vooral nodig dat de organisatie meer concrete reductiedoelstellingen opstelt en dat er meer wettelijke maatregelen komen. Het invoeren van een CO2-prijs, zowel intern als extern (ETS-prijs) zien zij niet als een oplossing.

De rol van de financiële professional kan vooral worden versterkt volgens de respondenten door het verhogen van de kennis en het bewustzijn over CO2 in de organisatie. Ook hier zien we dat het invoeren van meer wet- en regelgeving van belang wordt geacht. Het opnemen van CO2-prestatie indicatoren in de prestatiebeoordeling van de financieel professional wordt niet gezien als een belangrijke maatregel.

Conclusies deel 3: Visie en mening van de financieel professional

Volgens financieel professionals kan de CO2-reductie versneld worden door (meer) concrete reductiedoelstellingen binnen de eigen organisatie, meer wettelijke maatregelen en druk vanuit de stakeholders en publieke opinie, in die volgorde.

Financieel professionals wensen een grotere rol bij de beleidsbepaling met betrekking tot het terugdringen van de CO2-uitstoot bij organisaties in Nederland. Zij lijken daartoe echter niet goed uitgerust vanwege een beperkte kennis op het gebied van CO2-beleidsaspecten en de beperkte aandacht in opleidingen. Om het CO2-beleid op de korte termijn meer op het netvlies van de organisatieleiding te krijgen, vindt men het vooral belangrijk dat de kennis en bewustwording binnen de organisatie wordt verhoogd en dat er meer wet- en regelgeving komt.

“De financial, met name de business controller, moet begrijpen wat de niet-financiële doelstellingen zijn van de organisatie, deze kunnen rapporteren, interpreteren en erover adviseren.”

Quote financieel manager financiële instelling

5 | Eindconclusies en aanbevelingen

Met het ratificeren van het Parijsakkoord heeft Nederland zich verplicht de uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen snel terug te dringen. Met dit onderzoek onder financieel professionals wordt een bijdrage geleverd aan de maatschappelijke discussie over de reductie van broeikasgassen. Dit doen we door een beeld te geven van het beleid van Nederlandse organisaties met betrekking tot het verminderen van de CO2-uitstoot, in welke mate financieel professionals daarin een rol spelen en wat hun visie op de eigen rol is.

De gehanteerde onderzoeksmethode, nader toegelicht in het laatste hoofdstuk van dit rapport, zal eerder mensen trekken die geïnteresseerd zijn in het onderwerp. Zo blijken de respondenten bijvoorbeeld meer dan gemiddeld in elektrische auto's te rijden en de eigen veroorzaakte CO2-uitstoot te compenseren. Daarnaast ligt het voor de hand dat professionals die in hun dagelijkse praktijk direct of indirect met broeikasgasbeleid te maken hebben eerder zullen deelnemen aan het onderzoek. Het merendeel van de respondenten is werkzaam bij een grote organisatie, waardoor vooral het beeld bij grote organisaties wordt geschetst.

Het onderzoek kent 4 hoofdvragen:

1. In welke mate spelen CO2-doelstellingen in Nederlandse organisaties een rol in de bedrijfsvoering?
2. Welke CO2-gerelateerde informatie wordt binnen organisaties daadwerkelijk gegenereerd en hoe wordt deze informatie gebruikt?
3. Welke rol speelt de financieel professional hierbij?
4. In welke mate is de rol van de financieel professional in dit opzicht aan het veranderen?

Vraag 1:

In welke mate spelen CO2-doelstellingen in Nederlandse organisaties een rol in de bedrijfsvoering?

De helft van de respondenten geeft aan dat CO2 reductie onderdeel vormt van de missie en strategie. Slechts bij 28% van de organisaties (51 van de 187 respondenten) wordt de uitstoot ook daadwerkelijk gemeten. Dit gebeurt vooral bij (zeer) grote organisatie. De concrete inrichting van het CO2-beleid lijkt bij veel Nederlandse organisaties (nog) geen prioriteit te zijn. Een groot deel van de respondenten geeft aan dat er geen metingen en registraties plaatsvinden van de daadwerkelijke uitstoot. De helft van de respondenten rapporteert weliswaar dat hun onderneming het terugdringen van de CO2-uitstoot als onderdeel van de visie en strategie heeft opgenomen. Maar slechts een derde geeft aan dat dit in formele bijeenkomsten wordt besproken.

De redenen om beleid over de uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen te formuleren worden toegeschreven aan de mogelijkheid een milieuprestatie te leveren, maar ook om de maatschappelijke reputatie van de ondernemingen te verhogen. Respondenten zien de oorzaak voor het gebruik van CO2-informatie vooral liggen in druk door andere belanghebbenden en in nieuwe wet- en regelgeving.

De helft van alle respondenten geeft aan dat zij de broeikasgasdoelstellingen van hun organisatie niet ambitieus genoeg vindt. Een heel klein deel geeft aan dat de eigen organisatie zich beter voordoet qua broeikasgasbeleid dan ze daadwerkelijk waarmaakt. Om de bijdrage van de eigen organisatie te versnellen wijzen respondenten vooral op de noodzaak om concrete doelen te stellen, en op het invoeren van wettelijke verplichtingen. Deze factoren worden gevolgd door toenemende druk van stakeholders, en de publieke opinie.

Vraag 2:

Welke CO2-gerelateerde informatie wordt binnen organisaties daadwerkelijk gegenereerd en hoe wordt deze gebruikt?

Slechts 28% van de organisaties meet daadwerkelijk de uitstoot van CO2. Daarbij zijn de rapportages weinig gestandaardiseerd en voldoen ze niet aan internationale normen zoals het GHG-protocol. Van de organisaties die de uitstoot van CO2 registreren, meet slechts 11% ook andere broeikasgassen, terwijl deze vaak veel schadelijker zijn. Zowel voor de visie en strategie alsook de daadwerkelijke registratie geldt dat dit voornamelijk bij grote organisaties plaatsvindt. Middelgrote en kleine organisaties lijken in veel mindere mate actief te zijn. Van de organisaties die hun uitstoot registreren, hanteert de helft streefcijfers en slechts in 2 gevallen wordt daadwerkelijk een interne CO2-prijs gehanteerd.

Organisaties die de cijfers intern rapporteren, doen dit ook extern. De gerapporteerde uitstoot wordt slechts in 13 gevallen door een externe partij gecontroleerd. De gedetailleerdheid van de rapportages is beperkt. Slechts in 10 gevallen wordt melding gemaakt van een onderscheid tussen directe en indirecte CO2-uitstoot. En in slechts 7 gevallen geeft de respondent aan dat de internationale normen van het GHG-protocol worden gehanteerd.

Al met al komt het beeld naar voren dat slechts een beperkt deel van de organisaties wel serieus naar de emissies kijkt en actief beleid voert, en dat de rapportage weinig gestandaardiseerd is, noch aan internationale normen voldoet.

Vraag 3 en 4:

Welke rol speelt de financieel professional bij het CO2-beleid en in welke mate is de rol van de financieel professional aan het veranderen?

Kijken we naar de rol van de financieel professional, dan wordt duidelijk dat hun betrokkenheid bij het CO2-beleid van de organisatie vrij klein is. Maar 8% is in zeer grote mate professioneel betrokken in de eigen organisatie en 44% geeft aan in het geheel geen rol te spelen. Veruit het merendeel (82%) van de respondenten is van mening dat de financieel professional hierbij een rol zou moeten spelen. Slechts 42% verwacht echter dat dit op korte termijn het geval zal zijn.

Het kennisniveau over CO2-beleid blijkt vrij laag te zijn. Financieel professionals kennen algemene termen als “het Klimaatakkoord van Parijs” wel, maar hebben weinig kennis van meer gedetailleerde instrumenten zoals het GHG Protocol of ISO 14064-1. De helft van de respondenten geeft aan dat er anderen in de organisatie zijn die met het merendeel van de gevraagde begrippen bekend zijn. Deze zitten echter nauwelijks binnen de financiële functie. De respondenten geven dan ook aan dat het onderwerp te weinig aandacht krijgt in de opleidingen. De verantwoordelijkheid voor het broeikasgasbeleid ligt hoog in de organisatie en is vaak ondergebracht bij een individu of een stafafdeling.

Gegeven de kenmerken van de onderzochte groep is het opvallend, dat de respondenten zich ‘slechts’ enigszins zorgen maken over klimaatveranderingen.

Beleidsaanbevelingen

Ondanks het explorerende karakter van het onderzoek en de gekozen onderzoeksmethode geven de resultaten ruimte voor een aantal concrete beleidsaanbevelingen. Als de doelstellingen van het Parijsakkoord serieus genomen worden, is met een aantal maatregelen eenvoudig een bijdrage te leveren aan het realiseren van broeikasgasreductie.

- **Visie, beleid en CO2-rapportage binnen organisaties:**

Uit de resultaten wordt duidelijk dat relatief weinig organisaties zich sterk maken voor een reductie van de CO2-uitstoot. Als organisaties al doelstellingen formuleren, dan zijn het vooral de grotere organisaties. De middelgrote en kleinere organisaties lijken minder actief. Daarnaast blijkt dat lang niet alle organisaties hun doelstellingen en daadwerkelijke uitstoot intern en extern publiceren. En als het al gebeurt, dan is dit vaak niet volgens de internationale standaarden van het Greenhouse Gas Protocol. Ook lijkt de interne kennis van het gevoerde beleid niet erg groot.

Om een stap voorwaarts te zetten, ligt het voor de hand dat organisaties een meer uitgewerkt broeikasgasbeleid ontwikkelen en dat omzetten in concrete metingen en gerichte doelstellingen. Ook is het van belang dit volgens de bestaande internationale standaarden te doen. Dit verheldert het eigen beleid binnen de organisatie en vergroot de vergelijkbaarheid tussen organisaties.

- **Opleidingsbeleid:**

De kennis over bestaande broeikasgasinstrumenten lijkt erg laag te zijn. Gezien de resultaten geldt dit voor de financieel professionals, maar dit is vermoedelijk buiten deze beroepsgroep nog veel lager. Het strekt daarom tot aanbeveling dat deze instrumenten structureel worden ingevoerd in onderwijsprogramma's om zo de noodzakelijke basis te creëren voor een inhoudelijk sterk broeikasgasbeleid. Dit geldt voor initiële opleidingen voor aankomend financieel professionals (en anderen eventueel), maar ook voor permanente educatie. Op termijn zal dit de kosten van het opzetten van CO2-registratie systemen verlagen omdat het tot de standaardkennis en -vaardigheden van de betrokken professionals behoort.

- **CO2-registratie als (vrijwillige of verplichte) standaard:**

Het in kaart brengen van broeikasgasemissies per organisatie kan sterk vereenvoudigd en goedkoper worden als organisaties grootschalig deelnemen aan CO2-registratie en het extern rapporteren daarvan. Het Greenhouse Gas Protocol maakt onderscheid tussen: scope 1 met betrekking tot eigen, directe uitstoot, scope 2 de uitstoot die wordt veroorzaakt door elektriciteitsverbruik en scope 3 de uitstoot die wordt veroorzaakt door de inkoop van grondstoffen en diensten. Daardoor ontstaat binnen elke organisatie de behoefte aan informatie over de hoeveelheden broeikasgassen die andere partijen namens hen uitstoten. Het standaard leveren van deze informatie op bijvoorbeeld facturen zal een grote stap voorwaarts zijn. Dan wordt niet alleen de hoeveelheid goederen/diensten en de in rekening gebrachte prijs standaard vermeld, maar ook de gerelateerde hoeveelheid uitgestoten broeikasgassen.

Het invoeren van deze, vaak kleine, administratieve indicator is relatief eenvoudig te realiseren. Deze informatie wordt door energieproducenten vaak al met de afnemers gedeeld. Andere ondernemingen kunnen dit voorbeeld volgen. Een transportonderneming kan op basis van brandstofverbruik en aard van de brandstof informatie omtrent de CO2-uitstoot op de factuur vermelden. Een iets verder strekkende optie is deze rapportage te verankeren in de inkoopvoorwaarden van ondernemingen of in branche gerelateerde voorschriften. Overheden en ondernemingen kunnen sturend optreden door het voorbeeld van de CO2-prestatieladder te volgen. Tot slot bestaat natuurlijk de mogelijkheid het gebruik van bijvoorbeeld het Greenhouse Gas Protocol wettelijk te verankeren en onderdeel te maken van de jaarrekening. Hierdoor zal er ook meer behoefte ontstaan om de betreffende informatie te integreren in de periodieke managementrapportages en zal er meer druk ontstaan om de scope 1, scope 2, en scope 3 items tijdig en betrouwbaar op te leveren. Dit is een uitstekend vertrekpunt voor organisaties om hun bijdrage aan de reductie te leveren, door er bewust op te gaan sturen.

6 | Onderzoeksmethodologie en -verantwoording

Om tot het eindresultaat te komen is eerst een serie explorerende interviews in het veld gehouden. Op basis van de inzichten, en de beschikbare literatuur is vervolgens een vragenlijst ontwikkeld met als doel te meten hoe ver organisaties zijn gevorderd met hun broeikasbeleid, en wat de rol van de financieel professional in deze is.

Interview

Het onderzoek is gestart met een aantal open en explorerende gesprekken, door (vertegenwoordigers van) NBA en iGOR gezamenlijk, met financieel professionals in diverse organisaties om beter zicht te krijgen op de bovengenoemde onderwerpen. Er zijn 7 interviews afgenomen met zowel kleine als grote organisaties die alle in verschillende sectoren actief zijn. Het doel was te onderzoeken wat deze organisaties aan CO₂-beleid voeren en hoe dit is ingebed in de organisatie. Uit de interviews kwam naar voren dat er grote variatie bestaat tussen organisaties in de mate waarin zij zich actief bezighouden met het vormgeven van hun broeikasgasbeleid. Veel organisaties besteden aandacht aan duurzaamheidsvraagstukken, maar zijn niet of nauwelijks toegespitst op de emissie van broeikasgassen. Maar als organisaties wel actief beleid vormen, dan variëren zij nog steeds sterk in de uitvoering ervan.

Vragenlijst

Op basis van genoemde explorerende interviews, en de literatuur, is een vragenlijst ontwikkeld. De vragenlijst bevat 110 vragen die zijn opgedeeld in zeven categorieën. Deze categorieën zijn: kenmerken van de organisatie, kenmerken van het CO₂-beleid van de organisatie, inbedding van het CO₂-beleid in de organisatie, de CO₂-uitstoot van de organisatie, de mening over het CO₂-beleid van de organisatie, het CO₂-kennisseniveau, het gedrag in relatie tot de eigen CO₂-uitstoot, en over persoonlijke kenmerken. Het invullen van de vragenlijst nam gemiddeld zo'n 18 minuten in beslag.

De vragenlijst is opgebouwd op basis van het hiervoor beschreven fasemodel. Respondenten in organisaties die niets tot bijna niets doen, hoeven in principe alleen de paar vragen in te vullen die op hen van toepassing zijn (de categorieën 2, 3 en 4 zijn dan bijvoorbeeld uitgesloten). En respondenten die werkzaam zijn binnen bijvoorbeeld ETS-organisaties, krijgen de volledige vragenlijst voorgelegd omdat hun beleid veel uitgebreider is. In geval de organisatie haar CO₂-uitstoot niet meet, zijn de specifieke vragen over de uitstoot niet aan de respondent voorgelegd. De vragenlijst is in verschillende ronden tot stand gekomen. Daarbij is de enquête uitvoerig getest op volledigheid, correctheid, duidelijkheid en logische koppelingen tussen de categorieën en vragen.

Deelname aan het onderzoek: twee steekproeven

Om een zo breed mogelijke dekking te krijgen en zo een groot mogelijk aantal respondenten, is gekozen voor een dubbele aanpak. Ten eerste is gebruik gemaakt van open werving. De vragenlijst is opengesteld via internet voor Accountants in Business-leden van de NBA en andere geïnteresseerde financieel professionals. Via diverse NBA-kanalen zijn

leden en andere financieel professionals herhaalde malen opgeroepen om deel te nemen aan het onderzoek. Onder de deelnemers werden twintig Bol.com waardebonnen van elk € 25 verloot. Dit leverde totaal 224 responses op. Daarnaast is een gerichte steekproef getrokken uit het NBA-AIB-ledenbestand. In totaal zijn 250 leden via email persoonlijk benaderd met het verzoek tot deelname. Dit leverde 54 responses op. In de periode van eind juni tot eind september hebben in totaal 278 mensen deelgenomen aan de enquête. Daarvan hebben 91 respondenten de enquête gedeeltelijk ingevuld. De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op de response van de 187 deelnemers die de enquête volledig hebben ingevuld.

Representativiteit van de data

Vanwege het gebruik van deze twee manieren van respondentrekrutering bestaat de mogelijkheid dat twee verschillende groepen met duidelijk andere profielen reageren. Beide groepen zijn echter vergeleken op een aantal cruciale bedrijfskenmerken (zoals omzet, omzetgroei, sector, ETS-deelname en het wel/niet meten van CO₂-uitstoot), alsook op een aantal persoonskenmerken (leeftijd, geslacht, het wel/niet gebruiken van groene stroom en het kennisniveau). Er zijn geen statistische verschillen aangetroffen, behalve ten aanzien van het opleidingsniveau.

Bij de open werving is een grote spreiding in opleidingen te zien. Bij de steekproef hebben voornamelijk registeraccountants/registercontrollers gereageerd (40% versus 93%). Beide groepen zijn samengevoegd omdat er verder geen grote verschillen te zien zijn tussen de kenmerken van beide. Zo is bijvoorbeeld nog gekeken of respondenten verschillen in kennisniveau. De verschillen blijken marginaal, en niet significant. De rest van dit rapport worden ze daarom als één groep behandeld.

Het gebruik van een vragenlijst als dataverzamelmethode brengt overigens een belangrijke beperking met zich mee voor het onderzoek. Het ligt voor de hand dat het vooral respondenten trekt met persoonlijke of professionele belangstelling en ervaring op het genoemde beleidsterrein. De consequentie is dat de gevonden resultaten zeer waarschijnlijk een overschatting laten zien van de werkelijke situatie. Financieel professionals zonder interesse in broeikasgassen in een organisatie zonder beleid zullen de oproep sneller naast zich neerleggen. Daarnaast is niet iedere financieel professional direct betrokken bij het broeikasbeleid, waardoor niet iedereen de gevraagde detailkennis bezit.

Over de ledengroep Accountants in business NBA

‘We helpen je als RA/AA met je professionele leven’

De ledengroep Accountants in business van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) omvat meer dan 9.200 financieel professionals (RA/AA, voor het merendeel werkzaam als controller, financieel manager of cfo. Zij richt zich op vier kernthema's:

- Fraude, ethiek en gedrag
- Carrière ontwikkeling en educatie
- Thought leadership: vakinhoudelijke thema's & ledenservice
- Taken met betrekking tot wet- en regelgeving

Zij geeft hieraan invulling door o.a. een breed aanbod van opleidingen, vaktijdschrift, branche- en themagroepen (Verzekeringsmaatschappijen, Compliance) en onderzoeken i.s.m. universiteiten. Daarnaast wordt kennisuitwisseling bevorderd d.m.v. de Dag van De Financial en andere ledenbijeenkomsten, werksessies en de DilemmApp. Meer informatie op www.nba.nl/aib

Over iGOR

Het Institute for Governance and Organizational Responsibility (iGOR) is een expertise center van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het richt zich op vraagstukken op het terrein van corporate governance, corporate reporting and corporate responsibility. Meer informatie op www.rug.nl/igor

Dit rapport is tot stand gekomen met medewerking van

- prof. dr. D.A. de Waard, hoogleraar auditing, vakgroep Accountancy
- dr. K. van Veen, universitair hoofddocent vakgroep International Business and Management, directeur institute for Governance and Organizational Responsibility
- prof. dr. J.A. Emanuels, hoogleraar vakgroep Internal Control, vakgroep Accountancy
- dr. T.A. Marra, universitair docent vakgroep Accounting

Allen verbonden aan het Institute for Governance and Organizational Responsibility, Rijksuniversiteit Groningen.

- mr. drs. E. Kolthof, senior adviseur NBA Accountants in business
- drs. L.L.H. Geusebroek, senior communicatieadviseur, NBA Accountants in business
- P. Slegers RA, bestuurslid NBA Accountants in business

Accountants
in business



NBA

Antonio Vivaldistraat 2 - 8
1083 HP Amsterdam
Postbus 7984
1008 AD Amsterdam

T 020 301 03 26
E aib@nba.nl
I www.nba.nl



**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit economie
en bedrijfskunde**